

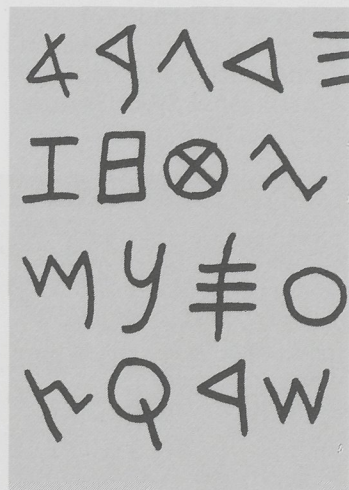
Agenda

Rund, huis, kameel

A is een aapje dat eet uit z'n poot? Waar heeft u die onzin toch vandaan? A is helemaal geen aapje, maar een *koetje* dat staat op zijn kop. En als u het niet gelooft dan moet u de hoofdletter A maar eens omdraaien om te ontdekken dat dit teken met enige fantasie en wat goede wil inderdaad een zwaar gestileerde koeiekop met horens voorstelt. Toeval? Zelfs dat niet. *Alfa*, zoals de zondagse naam van de eerste letter van ons alfabet luidt, is een verbastering van *alef*, wat zo'n 3500 jaar geleden in het Midden-Oosten 'rond' betekende. Voor de Kanaänistische volkeren die daar toen leefden was die omgekeerde A een pictogram dat rechtstreeks naar dat dier verwees. De Feniciërs maakten er later een abstract klankteken van en draaiden het een kwart slag naar rechts. De Grieken herhaalden deze handeling en noemden de omgekeerde koeiekop vervolgens *alfa*. En daarna kwamen de Romeinen die van het oorspronkelijke rond helemaal geen weet hadden en de A haar definitieve vorm gaven. De B, begonnen als hiëroglief voor huis of schuilplaats (*beth*, door de Grieken verbasterd tot *bêta*), kan bogen op een al even eerbiedwaardige geschiedenis. Dat geldt ook voor de C, waarvoor kop en hals van de kameel model stonden. *Gimel* heette dat beest bij de Feniciërs, bij wie de beginletter nog een zachte k-klank teweegbracht. De Grieken maakten er *gamma* van, en de Romeinen rondten het teken tenslotte af tot het halve maantje dat de derde letter van ons alfabet vormt, maar dat we, bij

gebrek aan historisch besef, tegenwoordig steeds minder gebruiken.

Een leerzame expositie over de herkomst van het alfabet is tot en met 18 juni te zien in het Scription, het Tilburgse 'schrift- en kantoomuseum'. Niet alleen de geschiedenis en ontwikkeling van ons eigen alfabet is er op didactisch verantwoorde wijze geëxposeerd; de Tilburgers besteden terloops ook aandacht aan de in Westerse ogen veel omslachtiger manier waarop andere volkeren hun boodschap op papier zetten. Zoals de Chinezen, wier schrift vijftigduizend karakters kent, waarvan er voor dagelijks gebruik toch minimaal drieduizend

nodig zijn om de gedachten al schrijvend onder woorden te brengen. Daarmee vergeleken is ons 26 tekens tellende alfabet van een verbluffende eenvoud; een eenvoud die desondanks geen enkele belemmering vormt om er elke denkbare mededeling - hoe prozaïsch of poëtisch ook - mee op schrift te stellen. Het grote verschil zit 'm uiteraard in het feit dat schriftsystemen als het Chinese bestaan uit pictogrammen en ideogrammen; beeldtekens die rechtstreeks verwijzen naar een

concreet voorwerp, respectievelijk abstract begrip. Ook de hiërogliefen van de Egyptenaren, die voor een belangrijk deel van onze hedendaagse letters de oorsprong vormen, waren pictogrammen. Maar gaandeweg werden tijdens de ontwikkeling van ons alfabet die concrete beeldtekens van hun expliciete betekenis ontdaan om voortaan als pure klanktekens dienst te doen. Belangrijk aandeel daarin hadden de Feniciërs die een oer-alfabet creëerden en dit gedurende hun intensieve handelsactiviteiten naarstig distribueerden. De Grieken gaven vervolgens letterlijk en figuurlijk een draai aan dit lettersysteem, door er de naamgeving en de schrijfrichting van te veranderen. De Romeinen maakten het karwei tenslotte af, zodat rond het jaar nul het alfabet goeddeels klaar was. Toen aan die nagenoeg definitieve versie in de Middeleeuwen nog de kleine letters (te zamen 'onderkast' geheten) en de letter W als nakomertje waren toegevoegd, bleek het geheel ruimschoots voldoende om er eeuwenlang schriftelijk mee uit de voeten te kunnen. Moest er een klank beschreven waarvoor geen letter was, dan werd een uitweg gezocht in het maken van lettercombinaties (oe, au, ou, ei, eu, maar ook ij en sch), of door klinkers van accenten te voorzien. Behoeft aan meer lettertekens is er niet. Integendeel: we lijken met steeds minder toe te kunnen. Dat is vooral de les die te trekken valt uit de onderhoudende historie van de zielige z, de allochtone y en de tegenwoordig zo zwaar gedisc(k)rimineerde c. (GJP)

'A is een koetje' tot en met 18 juni in Scription, Spoorlaan 434a, Tilburg.
Tel.: (013) 353777.
Openingstijden: dinsdag tot en met vrijdag tussen 10.00 en 17.00 uur; zaterdag, zondag en op feestdagen tussen 13.00 en 17.00 uur.

LEZINGEN & CONGRESSEN

'Hedendaagse Britse literatuur'

Dr. J.B.H. Alblas bespreekt het boek *Utz* van Bruce Chatwin.
Dominicanenklooster, Assendorperstraat 29, Zwolle.
Informatie: VUSA, tel. (020) 4 44 52 98.
Maandag 3 april, 19.45 uur.

'Hedendaagse Britse literatuur'

Dr. Th. Bögels bespreekt het boek *Tussen Vrouwen* van John McGahern.
Hoofdgebouw Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam.
Informatie: VUSA, tel. (020) 4 44 52 98.
Maandag 3 april, 19.45 uur.

'Het algemeen betwijfeld christelijk geloof'

Door dr. J.A. Montsma.
Grand Hotel Wientjes, Stationsweg 7, Zwolle.
Informatie: VUSA, tel. (020) 4 44 52 98.
Woensdag 5 april, 20.00 uur.

Studiedag 'Dietrich Bonhoeffer'

Lezingen en discussies over deze vijftig jaar geleden door de nazi's geëxecuteerde theoloog.
Informatie: Theologische Universiteit Kampen, mevr. A. Kok, tel. (05202) 9 26 12.
Zaterdag 8 april.

Publieksdebat 'Hulp bij zelfdoding in de psychiatrie'

Auditorium Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam.
Informatie: Bezinningscentrum, mevr. I. Maasen, tel. (020) 4 44 56 70.
Donderdag 13 april, 13.00 uur.

Studiedag 'Protestantse pers in Nederland'

Auditorium Vrije Universiteit, De Boelelaan 105, Amsterdam.